

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 marca 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej w składzie:

Przewodniczący:	Sędzia Bogdan Wysocki

po rozpoznaniu w dniu 6 marca 2023 r. w(...)

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) **sp. z o.o. z siedzibą w P.**

przeciwko (...) **sp. z o.o. spółka komandytowa z siedzibą w K.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 21 września 2022 r., sygn. akt IX GC 567/22

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Bogdan Wysocki

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 22 marca 2022 r., skierowanym przeciwko **pozwanemu (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce komandytowej z siedzibą w K., powód (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.** wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 629.837,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od dnia 2 lutego 2022 r. do dnia zapłaty; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 18 maja 2022 r. referendarz sądowy delegowany do Sądu Okręgowego w (...) nakazał pozwanemu, aby w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłacił powodowi kwotę 629.837,04 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od kwoty 629.837,04 zł od dnia 2 lutego 2022 r. do dnia zapłaty, wraz z kwotą 38.709,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotą 7.200,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie

liczonymi od kwoty 38.709,00 zł od dnia uprawomocnienia się nakazy zapłaty do dnia zapłaty, albo wniósł w tym terminie sprzeciw.

Pismem z 23 maja 2022 r. powód cofnął pozew co do kwoty 314.918,52 zł i zrzekł się w tym zakresie roszczenia, wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 314.918,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od dnia 2 lutego 2022 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych, obliczonych także od kwoty, o którą powództwo zostało cofnięte.

Postanowieniem z 27 maja 2022 r. referendarz sądowy delegowany do Sądu Okręgowego w (...): uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu upominawczym z dnia 18 maja 2022 r. ponad kwotę 314.918,52 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od kwoty 314.918,52 zł od dnia 2 lutego 2022 r., do dnia zapłaty oraz kwotę 38.709,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 38.709,00 zł od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zapłaty; umorzył postępowanie w sprawie ponad kwotę ponad kwotę 314.918,52 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od kwoty 314.918,52 zł od dnia 2 lutego 2022 r., do dnia zapłaty oraz kwotę 38.709,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 38.709,00 zł od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zapłaty.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty z 13 czerwca 2022 r. pozwany zaskarżył nakaz zapłaty w całości, wnosząc o oddalenie powództwa w całości; zasądzenie od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm prawem przepisanych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego poczynawszy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie do dnia zapłaty

Wyrokiem z dnia 21 września 2022 r. Sąd Okręgowy w (...) oddalił powództwo (pkt I); kosztami sądowymi obciążył strony po połowie i z tego tytułu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 15.746 zł (pkt II); koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (pkt III).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

Powód jako (...) zawarł 29 czerwca 2021 r. w P. z pozwanym jako (...) Umowę-Zamówienie nr (...) [MZ], mocą której Kupujący złożył zamówienie na samochody do produkcji zgodnie z Umową-Zamówieniem, a Sprzedawca przyjął zamówienie i zobowiązał się do jego wykonania zgodnie z postanowieniami umowy. Przedmiotem umowy było 12 sztuk samochodów A. (...) (...) (...) (...) A. (...) za cenę jednostkową 130.697,40 zł (łącznie 1.568.368,80 zł), 8 sztuk samochodów A. (...) (...) (...) (...) kod A. (...) za cenę jednostkową 138.659,60 zł (łącznie 1.109.276,80 zł), 12 sztuk samochodów A. (...) advanced 35 (...) 110 kW (150 KM) S tronic kod A. (...) za cenę jednostkową 122.751,60 zł (łącznie 1.473.019,20 zł), 8 sztuk samochodów A. (...) (...) (...) (...) A. (...) za cenę jednostkową 128.147,20 zł (łącznie 1.025.177,60 zł) oraz 8 sztuk samochodów A. (...) line 35 (...) (...)A. (...) za cenę jednostkową 140.316,00 zł (łącznie 1.122.528,00 zł).

Łączna wartość zamówienia wynosiła 6.298.370,40 zł, a ustalony przez strony zadatek – 5% tej kwoty tj. 314.918,52 zł. Ma poczet zapłaty ceny Kupujący zobowiązany był wpłacić powyżej wskazana kwotę zadatku na następujący rachunek bankowy Sprzedawcy o numerze PL (...). Zadatek miał zostać zaliczony na poczet ceny. Sprzedawca zobowiązany był niezwłocznie udokumentować fakt otrzymania zadatku odpowiednik dokumentem na podstawie przepisów prawa podatkowego.

Samochody miały zostać wydane Kupującemu nie później niż do dnia 31 października 2021 r. Niezależnie od innych praw, jeżeli Sprzedawca opóźniłby się z wydaniem samochodów o więcej niż 1 miesiąc, Kupujący był uprawniony do odstąpienia od tej części umowy, które dotyczy samochodów, które nie zostały Kupującemu wydane. Kupujący był uprawniony do odstąpienia od umowy w terminie 45 dni kalendarzowych, licząc od bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym. W takim wypadku do wpłaconego zadatku stosowany był art. 394 § 1 k.c.

W przypadku zmiany terminu wydania samochodów w aneksie do umowy, termin do odstąpienia rozpoczynał bieg od terminu zmienionego na podstawie aneksu do umowy.

Następnie, 6 sierpnia 2021 r. strony zawarły aneks do Umowy-Zamówienia nr (...) [MZ], dokonując zmian cen pojazdów objętych pozycją 2 oraz 4, ustalając ceny jednostkowe na poziomie odpowiednio 136.011,00 zł i 125.498,60 zł. Postanowienia aneksu nie miały wpływu na obniżenie wysokości zadatku określonego w umowie. Prawdłowe, w tym terminowe wykonanie umowy w zakresie pozycji Przedmiotu umowy (specyfikacji zamówienia), do którego odnosiły się postanowienia aneksu, pozostawało zabezpieczone zadatkiem w wysokości pierwotnie zapłaconej przy zawieraniu umowy i odnoszącego się do tej części zamówienia.

Powód zapłacił zadatek w kwocie 314.918,52 zł na rachunek bankowy pozwanego wskazany w do Umowie-Zamówieniu nr (...) (...) w formie przelewu 30 czerwca 2021 r.

Pismem z 22 listopada 2021 r. pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do wykonania Umowy-Zamówienia nr (...) (...) poprzez wydanie powodowi 48 sztuk pojazdów według ustalonej specyfikacji, w terminie najdalej do 1 grudnia 2021 r., pod rygorem odstąpienia przez powoda od umowy z winy Sprzedawcy. Przesyłkę z pismem nadano 24 listopada 2021 r.

Pismem z 20 stycznia 2022 r. powód, wobec opóźnienia w wykonaniu przez pozwanego zobowiązania, na podstawie art. 394 § 1 k.c. odstąpił od Umowy-Zamówienia nr (...) (...) i wezwał do zwrócenia zadatku wręczonego przy zawieraniu tej umowy w podwójnej wysokości poprzez zapłacenie na wskazany rachunek bankowy powoda w terminie 7 dni. Przesyłkę z pismem nadano 21 stycznia 2022 r., a pozwany odebrał ją 25 stycznia 2022 r.

Pozwany 10 maja 2022 r. przełał na rachunek bankowy powoda kwotę 314.918,52 zł.

Pozwany do dnia dzisiejszego nie wywiązał się z umowy w żadnej części.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Kluczowym punktem spornym między stronami pozostawała kwestia możliwości żądania przez powoda zwrotu zadatku w podwójnej wysokości.

Zgodnie z art. 394 § 1 – 3 k.c. w braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczaju zadatek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadatek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej. W razie wykonania umowy zadatek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadatek ulega zwrotowi. W razie rozwiązania umowy zadatek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy wypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

Aby zastosowanie znalazł przepis art. 394 § 1 k.c. konieczne jest wzięcie pod uwagę 3 okoliczności – nieistnienia odmiennego zastrzeżenia umownego lub zwyczaju, momentu wręczenia zadatku, zastrzeżenia terminu późniejszego wręczenia zadatku.

Strony w umowie nie określiły terminu, do którego miał zostać wpłacony zadatek, a nie sposób z potwierdzenia przelewu wywieść, że przelew został zlecony przez powoda 29 czerwca 2021 r., bowiem dokument ten operuje pojęciami daty operacji (jej realizacji) i daty waluty, w obu przypadkach jest to 30 czerwca 2021 r.

Mając na uwadze powyższe okoliczności, należało uznać, że strony nie dokonały w umowie z 29 czerwca 2021 r. skutecznego zastrzeżenia zadatku, o którym mowa w art. 394 § 1 k.c. Nawet gdyby uznać, że zadatek został przez strony prawidłowo i skutecznie zastrzeżony, to powód i tak nie był uprawniony do jego zwrotu w podwójnej wysokości. Umowa przewidywała bowiem, że samochody miały zostać wydane Kupującemu nie później, niż do dnia 31

października 2021 r. Niezależnie od innych praw, jeżeli Sprzedawca opóźniałby się z wydaniem samochodów o więcej niż 1 miesiąc, Kupujący był uprawniony do odstąpienia od tej części umowy, które dotyczy samochodów, które nie zostały Kupującemu wydane. Kupujący był uprawniony do odstąpienia od umowy w terminie 45 dni kalendarzowych, licząc od bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym. W takim wypadku do wpłaconego zadatku stosowany był art. 394 § 1 k.c. Prawidłowe odczytanie znaczenia powyższych postanowień umownych w świetle art. 65 ust. 1 i 2 k.c. prowadzi bowiem do wniosku, że zastosowanie do zadatku przepisu art. 394 § 1 k.c. było obwarowane warunkiem rozwiązującym. Zgodnie z art. 89 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, albo wynikających z właściwości czynności prawnej, powstanie lub ustanie skutków czynności prawnej można uzależnić od zdarzenia przyszłego i niepewnego (warunek). Takim warunkiem w powołanych postanowieniach umownych było kumulatywne opóźnienie się przez Sprzedawcę z wydaniem samochodów o więcej niż miesiąc i skorzystanie przez Kupującego z prawa odstąpienia od umowy w terminie 45 dni kalendarzowych, licząc od bezskutecznego upływu miesięcznego terminu. W okolicznościach sprawy oznaczało to, że od pierwotnego terminu wydania samochodów, przypadającego 31 października 2021 r., pozwany musiałby opóźnić się o więcej niż miesiąc, a więc nie wydać ich do 30 listopada 2021 r., a wtedy powód uzyskiwał prawo do odstąpienia od umowy w terminie 45 dni, upływającym 14 stycznia 2022 r. Tymczasem oświadczenie o odstąpieniu od umowy przez powoda powód sporządził 20 stycznia 2022 r., nadał je pocztą do pozwanego 21 stycznia 2022 r., a dotarło ono do pozwanego 25 stycznia 2022 r. Warunek, pod którym zastosowanie znalazłby zgodnie z wolą stron (a więc w ramach dyspozycyjności przepisu art. 394 § 1 k.c.) w niniejszym przypadku art. 394 § 1 k.c. nie został spełniony. W tej sytuacji nie było podstawy prawnej do żądania przez powoda dwukrotności wpłaconego zadatku. Skoro ostatecznie postępowanie w sprawie dotyczyło właśnie tylko dwukrotności, bo nominalną kwotę zadatku pozwany powodowi zwrócił, to powództwo było niezasadne w całości.

Wobec takiej oceny prawnej zawartej między stronami umowy i okoliczności jej niewykonania przez pozwanego, Sąd uznał, że bez znaczenia pozostawał trzeci argument pozwanego dotyczący braku winy pozwanego odnośnie niewykonania dostawy pojazdów i zastosowania normy z art. 394 § 3 zd. 2 k.c. do odpadnięcia obowiązku zapłaty sumy dwukrotnie wyższej i dlatego pominął dowody z zeznań świadków J. Ł. i M. M., którzy w uogólnieniu zeznawać mieli odnośnie okoliczności wskazujących właśnie na brak winy pozwanego w niedostarczeniu samochodów powodowi. Brak winy pozwanego pozostał okolicznością niezakwestionowaną przez powoda od momentu podniesienia tej kwestii w odpowiedzi na pozew. W szczególności powód nie zakwestionował twierdzenia pozwanego, że nastąpiło wstrzymanie produkcji samochodów przez ich producenta. W tej sytuacji należało uznać, że twierdzenia pozwanego, dotyczące braku winy w niewykonaniu umowy i obiektywnego charakteru przyczyn niedostarczenia samochodów – zaprzestania ich produkcji w związku z zaburzeniami rynkowymi – jako niezakwestionowane przez powoda, prowadziłyby do zastosowania w okolicznościach sprawy normy z art. 394 § 3 zd. 2 k.c.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy powództwo oddalił. O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. rozdzielając koszty sądowe w postaci opłaty od pozwu między stronami po połowie, a koszty zastępstwa procesowego zniósł wzajemnie między stronami.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżył go w całości. Powód zaskarżonemu orzeczeniu zarzucał:

1. naruszenie norm prawa materialnego, tj.:

- art. 394 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że kwota otrzymana przez przedsiębiorcę na rachunek bankowy w następnym dniu po zawarciu umowy nie jest dana przy zawarciu umowy w rozumieniu art. 394 § 1 k.c. w sytuacji, kiedy w obrocie pomiędzy przedsiębiorcami nie ma możliwości obrotu gotówkowego i wręczenie kwoty 314.918,52 zł w tej samej chwili co zawarcie umowy;
- art. 394 § 1 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 19 ustawy z dnia 6 marca 2008 r. Prawo przedsiębiorców poprzez przyjęcie błędnej wykładni polegającej na uznaniu, że pojęcie „przy zawarciu umowy” w rozumieniu art. 394 § 1 k.c. wymaga natychmiastowego, to jest gotówkowego wręczenia zadatku, podczas gdy taka czynność

pozostaje niezgodna z ustawą (Prawo przedsiębiorców), a w konsekwencji pominięcie okoliczności, że taka czynność pozostawałaby nieważna w świetle obowiązujących przepisów prawa,

- art. 394 § 1 k.c. w zw. z art. 65 § 2 k.c. poprzez błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że kwota 314.918,52 zł, którą pozwany otrzymał w dniu 30 czerwca 2021 r. na swój rachunek bankowy nie była zadatkiem, w sytuacji, kiedy, że był to zadatek wynika zarówno z treści samej umowy z dnia 29 czerwca 2021 r., do której strony zawarły porozumienie, jak i ze zgodnej woli stron, w tym pozwanego, który ten zadatek przyjął i potwierdził to w aneksie z dnia 6 sierpnia 2021 r.;
- art. 394 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 89 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że powód mógł żądać podwójnego zadatku jedynie wówczas, jeśli odstąpiłby od umowy w terminie do dnia 14 stycznia 2022 r. w sytuacji, kiedy z umowy wynika, że prawo odstąpienia w terminie 45 dni liczonych od dnia 30 listopada 2021 r. było „dodatkowym” uprawnieniem powoda, w postaci umownego prawa odstąpienia, które zgodnie z umową - nie naruszało innych uprawnień powoda wynikających z faktu opóźnienia się przez pozwanego z wykonaniem zobowiązania w tym zadatku w podwójnej wysokości;
- art. 394 § 3 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że to powód miał obowiązek wykazania winy powoda w niewykonaniu zobowiązania a nie, że to pozwany miał obowiązek wykazania okoliczności w postaci siły wyżej w postaci wpływu pandemii na zatrzymanie produkcji pojazdów, które zobowiązał się sprzedać powodowi, skoro wywodził z tego korzystne dla siebie skutki prawne a w umowie strony przewidziały taką okoliczność oraz tryb i sposób postępowania w przypadku jeśli zobowiązanie jednej ze stron nie będzie mogło zostać wykonane z uwagi na siłę wyższą, w tym na pandemii i jej skutki;

2. naruszenie norm prawa procesowego, tj.:

a) art. 233 k.p.c. w stopniu, jaki mógł mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie w odniesieniu do faktu skutecznego ustanowienia zadatku i jego potwierdzenia po zawarciu umowy, przejawiający się w:

- zupełnym pominięciu dowodu z dokumentu - aneksu do umowy z dnia 6 sierpnia 2021 r., w którym strony potwierdzają prawny charakter zadatku;
- pominięciu części fragmentu dokumentu - umowy z dnia 29 czerwca 2021 r., w którym strony uregulowały umowne prawo do odstąpienia „niezależnie od innych praw” przysługujących na podstawie k.c. (w szczególności zadatku) oraz tryb i sposób postępowania w przypadku zaistnienia siły wyżej w postaci pandemii i braku możliwości wykonania w terminie swoich zobowiązań przez każdą ze stron;

co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia tych faktów poprzez uznanie, że nie doszło do ustanowienia zadatku (brak terminu zapłaty) i poprzez uznanie, że w umowie uregulowano odpowiedzialność pozwanego wyłącznie na zasadzie zadatku umownego.

b) art. 233 k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 pkt 2 i 5 k.p.c. w stopniu, jaki mógł mieć wpływ na treść zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron, m.in. na okoliczność umówienia się i wpłacenia przez powoda zadatku w kwocie 314.918,52 zł oraz na okoliczność niewykonania przez pozwanego swojego zobowiązania w terminie w sytuacji, kiedy na zgodny zamiar stron, oraz zgodne rozumienie zapisów umowy Sąd powoływał się m.in. w zakresie ustaleń, co do umownego prawa odstąpienia, a nadto w sytuacji kiedy dowód ten ma znaczenia dla ustalenia tego, jak strony rozumiały zapisy umowy o wpłaceniu umówionego zadatku na rachunek bankowy pozwanego i tym samym poczynienie dowolnych ustaleń faktycznych w tym zakresie.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez: zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda 314.918,52 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych od dnia 2 lutego 2022 r. do dnia zapłaty; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa

procesowego wg norm przepisanych poniesionych przez powoda w postępowaniu przed Sądem I instancji; zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych poniesionych przez powoda w postępowaniu apelacyjnym.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Apelację w ostatecznym rezultacie należało uznać za bezzasadną, jakkolwiek nie można odeprzeć części podniesionych w niej zarzutów o charakterze materialnoprawnym.

Ustalenia faktyczne sądu I instancji, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, nie budzą wątpliwości i dlatego Sąd Apelacyjny przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Nie zostały one skutecznie podważone w apelacji w ramach podniesionych w niej zarzutów o charakterze procesowym.

W większości sprowadzają się one nie tyle do kwestionowania konkretnych ustaleń Sądu Okręgowego, ale raczej stanowią próbę zakwestionowania poprawności przeprowadzonego przez sąd procesu subsumcji przyjętego stanu faktycznego pod przepisy prawa materialnego.

Wbrew stanowisku apelującego sąd orzekający miał podstawy do ustalenia, że do niewykonania przez pozwanego umowy dostawy pojazdów doszło na skutek wstrzymania produkcji i dostaw objętego nią modelu przez jedyne go producenta – A. (...).

Wymaga podkreślenia, że powód w odpowiedzi na sprzeciw od nakazu zapłaty, mimo wyznaczenia mu w tym zakresie wiążącego terminu przez sąd, w ogóle nie odniósł się do podnoszonych w tym przedmiocie przez pozwanego twierdzeń.

Nie zaprzeczył im ani nie powoływał się na wynikające z umowy obowiązki formalnego udowodnienia przez kontrahenta obiektywnych przeszkód w wykonaniu umowy.

Sąd I instancji w tej sytuacji miał podstawy do uznania wymienionych twierdzeń pozwanego za przyznane (art. 230 kpc), tym bardziej, że znajdowały one oparcie w powszechnie znanych trudnościach branży motoryzacyjnej z uwagi na wywołane pandemią wirusa C. zerwanie płynności dostaw półprzewodników i innych części do produkcji.

Było oczywiste, że w tej sytuacji producenci samochodów angażować będą swoje moce wytwórcze wyłącznie na modelach najbardziej popularnych, a wstrzymywać będą produkcję modeli niszowych, do których w ofercie A. niewątpliwie należał model oznaczony jako (...).

Świadczy o tym już tylko pobieżny przegląd powszechnie dostępnych informacji w sieci (...), z których wynika, że producent podjął w 2022 r. decyzję o całkowitym wycofaniu tego modelu z rynku.

Z kolei nie może skarżący skutecznie stawiać na obecnym etapie zarzutu nieprzeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron na okoliczność wykładni postanowień umowy z dnia 29 czerwca 2021 r.

Co prawda w pozwie powód złożył wniosek o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania strony powodowej, ale wyłącznie na okoliczności „zawarcia przez strony umowy sprzedaży 48 sztuk pojazdów marki A. (...), wg specyfikacji dokładnie ustalonej w umowie, wpłacenia przez powoda na poczet ceny zadatku w kwocie 314.918,52 zł, nie wykonania przez pozwanego zobowiązania, odstąpienia przez powoda od umowy i wezwania do zapłaty”.

Z przyczyn, o których mowa niżej, ostatecznie wszystkie wyżej wymienione okoliczności zostały ustalone zgodnie z tezą dowodową, co oznacza brak konieczności przeprowadzenia wnioskowanego dowodu (por. art. 235² § 1 pkt. 2 kpc).

Tak sformułowana teza dowodowa nie została rozszerzona przez powoda w toku dalszego postępowania, przede wszystkim w piśmie z dnia 4 sierpnia 2022 r., stanowiącym replikę na sprzeciw od nakazu zapłaty.

Powód wprost stwierdził tam, że nie zgłasza nowych wniosków dowodowych.

Nie może zatem na obecnym etapie postępowania postulować przeprowadzenia dowodu z zeznań stron także na okoliczności związane z wykładnią poszczególnych postanowień umownych (art. 381 kpc w zw. z art. 205¹² § 2 kpc).

Natomiast podzielić w pewnej części należy zarzuty apelacji dotyczące niewłaściwej wykładni i błędnego zastosowania w sprawie przez sąd orzekający prawa materialnego, przede wszystkim przepisu art. 394 § 1 kc.

Nie sposób zaakceptować stanowiska sądu I instancji, zgodnie z którym w ogóle nie doszło do skutecznego zastrzeżenia w umowie stron zadatku w rozumieniu przepisów art. 394 kpc.

Przed wszystkim przekazanie zadatku zastrzeżono wprost w umowie.

Z kolei, nawet gdyby przyjąć restrykcyjną wykładnię, zgodnie z którą dla skuteczności prawnej ustanowienia zadatku konieczne jest jego wręczenie **przy zawarciu umowy**, to wspomniany przepis został błędnie zastosowany w niespornych okolicznościach faktycznych sprawy.

Oczywiste jest, że wykładnia pojęcia „przy zawarciu umowy” musi uwzględniać aktualny poziom rozwoju stosunków ekonomicznych, gdy nie można wymagać w przypadku większych sum pieniężnych (przy obrocie profesjonalnym jest to wręcz zakazane), aby wręczenie zadatku musiało polegać na równoczesnym z zawarciem umowy przekazaniem kontrahentowi określonej ilości znaków pieniężnych.

W związku z tym za równoznaczne z przekazaniem zadatku „przy zawarciu umowy” należy uznać dokonanie przez zobowiązanego przelewu bankowego środków pieniężnych bez nieuzasadnionej zwłoki, nawet jeżeli kontrahenci wprost nie uzgodnili konkretnego terminu w tym zakresie.

Niewątpliwie powód dopełnił tak rozumianego obowiązku, skoro dokonał przelewu na rzecz pozwanego sumy zadatku już następnego dnia po zawarciu umowy.

Nie można pomijać, że w przypadku osób prawnych i przy przekazywaniu znacznych sum przygotowanie takiej operacji wymaga czasu, odpowiednich czynności księgowych itp.

Niezależnie od tego wymaga podkreślenia, że przepisy regulujące instytucje zadatku mają charakter norm dyspozytywnych (względnie obowiązujących).

Oznacza to, że strony mogą, w granicach prawa do swobodnego kształtowania treści zobowiązania umownego (art. 353¹ kc), uzgodnić dogodnie dla nich warunki związane z powstaniem i realizowaniem zobowiązania z tytułu zadatku.

Dotyczy to także formy i terminu przekazania kwoty zadatku.

Dodać należy, że, co do zasady, zgodna wola stron w tym przedmiocie (art. 65 § 2 kc) może być rekonstruowana na podstawie wszystkich okoliczności sprawy.

Odnosząc to do realiów rozpoznawanej sprawy, nie może budzić wątpliwości, wbrew wersji prezentowanej obecnie przez pozwanego, że strony zgodnie ustaliły i zaakceptowały formę i termin wykonania przez powoda zobowiązania z tytułu zadatku a jego przekazanie uznały za skuteczne prawnie.

Słusznie apelujący powołuje się tu m.in. na treść aneksu do umowy z dnia 6 sierpnia 2021 r., w którym *expressis verbis* potwierdzono skuteczność przekazania przez kupującego kwoty zadatku.

W tym stanie rzeczy nie było potrzeby prowadzenia dalszych dowodów na potwierdzenie prawidłowości stanowiska powoda w omawianym przedmiocie.

Błędny pogląd Sądu Okręgowego w tej kwestii nie prowadzi jednak do uwzględnienia roszczeń pozwu oraz wniosków apelacji.

Aktualna i uzasadniona pozostaje bowiem pozostała argumentacja sądu I instancji przywołana jako podstawa wydanego rozstrzygnięcia.

I tak, jak już powiedziano, normy z art. 394 kc mają charakter dyspozytywny.

Pozwala to stronom m.in. także na czasowe określenie ram, w jakich uprawniony z tytułu zadatku będzie mógł dochodzić zwrotu tego świadczenia w podwójnej wysokości na skutek odstąpienia od umowy wskutek jej niewykonania przez dłużnika.

Takie ukształtowanie umowy nie pozostaje w sprzeczności z istotą omawianego zobowiązania i jest prawnie skuteczne.

Prawidłowo z kolei przyjął sąd orzekający, że tego rodzaju zastrzeżenie, ograniczające dla powoda termin do realizacji uprawnień z art. 394 § 1 in fine kc, zostało *expressis verbis* wprowadzone do umowy stron z dnia 29 czerwca 2021 (por. akapit 5 umowy).

Zgodnie z jego treścią powód mógł skorzystać z uprawnień do żądania zwrotu zadatku w podwójnej wysokości tylko w sytuacji gdyby odstąpił od umowy na skutek niewykonania jej przez pozwanego w terminie 45 dni od upływu miesiąca po terminie, w jakim wydane mu miały być objęte kontraktem pojazdy.

Wbrew poglądowi apelującego tego rodzaju postanowienie nie było zastrzeżeniem prawa do odstąpienia od umowy, o jakim mowa w art. 395 kc.

Stosownie do przepisu art. 395 kc kontrahenci mogą zastrzec dla każdego z nich prawo do odstąpienia od umowy w ściśle określonym terminie, przy czym skorzystanie z tego prawa ze swej istoty nie wymaga spełnienia jakichkolwiek dodatkowych warunków i pozwala na swobodne zdecydowanie przez każdą ze stron o istnieniu bądź upadku stosunku umownego, przy czym w tym ostatnim przypadku umowę uznaje się za niezawartą.

Odmienny natomiast charakter ma konstrukcja, w tym przewidziana w art. 394 § 1 kc, polegająca na przyznaniu każdej ze stron prawa do odstąpienia od umowy na wypadek zajścia skonkretyzowanej przyczyny, którą w praktyce jest niewykonanie lub niewłaściwe wykonywanie umowy przez drugą stronę.

Na marginesie jedynie należy wspomnieć, że nie jest rzeczą sądu ocena racjonalności podejmowanych przez profesjonalne podmioty czynności prawnych w obrocie gospodarczym.

Niemniej, przyjęte przez strony zastrzeżenie umowne oparte jest na uzasadnionych, z punktu widzenia pozwanego, przesłankach.

P. uprawnienie dającego zadatek do odstąpienia od umowy na podstawie art. 394 kc nie zostało ograniczone żadnym ustawowym terminem.

Biorący zadatek ma zatem interes ekonomiczny i prawny, aby ściśle określić ramy czasowe swojej ewentualnej odpowiedzialności z tytułu niewykonania umowy.

W konsekwencji podzielić należy stanowisko sądu I instancji, zgodnie z którym prawo powoda do skorzystania z uprawnienia o jakim mowa w art. 394 § 1 kc wygasło po upływie wskazanego 45 – dniowego terminu, czyli z dniem 14 stycznia 2022 r. (poza sporem jest, że oświadczenia powoda o odstąpieniu od umowy zostało złożone po tej dacie).

Nie pozbawiało to natomiast prawa powoda jako wierzyciela do skorzystania z innych przysługujących mu hipotetycznie uprawnień związanych z niewykonaniem umowy przez dłużnika.

Niezależnie od tego zaakceptować należy stanowisko Sądu Okręgowego, zgodnie z którym prawo powoda do zwrotu zadatku w podwójnej wysokości nie powstało z uwagi na wystąpienie okoliczności objętych hipotezą art. 394 § 3 zd. 2 kc).

Nie ulega wątpliwości, że wstrzymanie produkcji i dostaw przez producenta samochodów konkretnego modelu objętego umową skutkowało obiektywną, niezawinioną niemożliwością wykonania umowy przez pozwanego.

Z oczywistych bowiem przyczyn nie mógłby on wykonać umowy poprzez skorzystanie z innego dostawcy.

Należy przy tym mieć na uwadze, że renomowani producenci samochodów ściśle reglamentują procedury ich dystrybucji na poszczególnych rynkach.

Ostatecznie zatem zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu.

Z tych przyczyn na podstawie art. 385 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1. sentencji wyroku.

O należnych stronie pozwanej kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono (punkt 2. wyroku) na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. Z art. 391 kpc, przy uwzględnieniu przepisów § 10 ust. 1 pkt 2) w zw. z § 2 pkt. 7) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800 ze zm.).

Bogdan Wysocki

Niniejsze pismo nie wymaga podpisu na podstawie § 100a ust. 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych jako właściwie zatwierdzone w sądowym systemie teleinformatycznym.

Starszy sekretarz sądowy

Sylwia Stefańska